

"Euskadi ha d'aprendre molt d'Andorra"

Johan Galtung (Oslo, Noruega, 1930), és considerat el 'pare' de la investigació moderna sobre la pau. En aquest sentit, ha treballat a fons el conflicte basco-espanyol, i en aquesta entrevista n'ofereix algunes claus i possibles solucions.

Matemàtic, sociòleg i polític, Johan Galtung és un dels professors més considerats en el camp de la investigació sobre la pau. Com a director de la Xarxa TRANSCEND i per la seva tasca en favor de la pau ha rebut nombrosos premis, com el Nobel de la Pau Alternatiu (1987). Enguany a l'Escola de Cultura de Pau, de la càtedra UNESCO de la UAB, no solament ha explicat les seves teories sobre una ONU bicameral, sinó també les claus dels conflictes entre Espanya i el País Basc.

—*Explica que per entendre els conflictes s'ha de conèixer la "cultura profunda" dels actors implicats, altrament moltes vegades no s'entén. Però com es gestiona aquesta qüestió en un conflicte?*

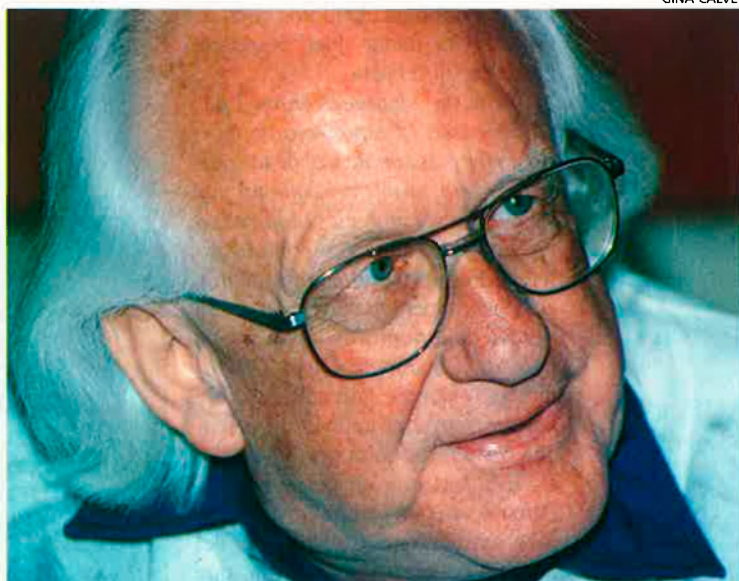
—Per exemple, a Espanya es veu en la pobresa de sortides del conflicte amb els bascos. En general hi ha cinc solucions: que se superposi A; que se superposi B; que es retirin del conflicte; que hi hagi un compromís; i la transcendència, és a dir trobar una cosa totalment nova. Jo crec que la cultura profunda d'Espanya s'enfoca massa en la gestió del conflicte en el sentit de superposició-imposició. Per això veiem les dues Espanyes més fortes d'avui, ETA i Madrid, lluitant amb violència. La cultura profunda són idees compartides, no es tracta d'esquerra o de dreta, no es tracta de Madrid o d'ETA, es tracta de pegar, de vèncer. I això, naturalment, pot durar dos i tres segles.

—*És a dir que la cultura profunda no seria tant la idiosincràsia o les arrels profundes del conflicte...*

—...més aviat de la nació. Ancorada en totes les tradicions de traumes, glòries, etc. Per exemple a Espanya la tradició de l'home fort que se sobreposa. La premsa ho expressa molt bé.

—*Per què no es vol analitzar aquesta cultura profunda?*

—Perquè la cultura profunda és inconscient. Per exemple, tenim un diari intel·ligent com *El País* on només parlen de condemnar i dels qui no condemnen. És una mena de polarització total per a tenir els fronts clars i per a vèncer. O, per exemple, tenen com a problema número u no pas com sortir de la situació, sinó on és el *lehendakari*. En general a la premsa espanyola el mot *lehendakari* se sol escriure en cursiva, però

GINA CALVET

ara han canviat i l'escriuen entre cometes. És una transició tipogràfica molt important. La pregunta número dos que fa aquesta premsa és per què el *lehendakari* no ha condemnat, i on són els qui no condemnen el *lehendakari*. Però quin tipus de feina és aquesta?! És una ximpleria.

—*A qui correspon de fer aflorar aquesta cultura profunda?*

—A les dones espanyoles. Però no de la casta política, tot i que hi ha excepcions. Però és entre les dones de classe mitjana i baixa que hi ha una cultura profunda molt innovadora. Han lluitat contra moltíssims problemes de pobresa, de males condicions de vida, i són totalment diferents de la casta política.

—*Tant a Madrid com al País Basc?*

—Sí, quasi és exactament el mateix. Per mi el País Basc és una Espanya molt masculina. I la casta política a Madrid és exactament igual, les dues Espanyes són inspirades per la mateixa cultura profunda.

—*Fa temps va fer un seguit de propostes per resoldre el conflicte entre el País Basc i Espanya, quines creu que ara són més vàlides?*

—Miri, fer propostes a l'Espanya d'avui és quasi im-

Galtung és molt crític sobre la forma com els mitjans de comunicació tracten el conflicte entre el País Basc i Espanya: "Tenim un diari intel·ligent com *El País* on només parlen de condemnar i dels qui no condemnen. És una mena de polarització total per a tenir els fronts clars i per a vèncer".

possible. El problema és que potser caldria una organització com Elkarrri a Madrid.

—*Una persona com Margarita Robles podria encapçalar aquesta organització homòloga?*

—Per exemple. Per fer un petit salt, és molt interessant veure que la cultura profunda de Catalunya és diferent, no és masclista, és més aviat una mena de comercialisme, amb el qual es pot tirar endavant un mil·límetre cada any, fent un tipus d'avenç aquí, un altra passa allí, i pagar un petit cost més enllà. Això és totalment diferent dels dos acrònims ETA i GAL, que d'una altra banda es corresponen dialècticament. Em fa por que ara no surti un superGAL i una superETA.

—*Però ara mateix el GAL sembla que no existeix.*

—Això ho diu vostè. Jo només sé que hem tingut GAL, i que en una democràcia, i durant cinc anys, van matar vint-i-set persones. I han tractat d'amagar-ho. I en canvi durant els últims anys de Franco van matar dues persones, i amb orgull feixista.

—*Aquesta similitud entre l'Espanya basca i l'espanyola no hauria de fer més simple trobar la solució als seus problemes, que no pas els de Madrid amb els catalans?*

—Però la cultura profunda és diferent. Per a Madrid és més fàcil la cosa basca, perquè correspon més a la seva cultura profunda, que no la cosa de Catalunya. Quan Catalunya, per exemple, surt amb un llibre per a ensenyar castellà escrit en català, és un xoc total per a Madrid. És més fort que un cotxe bomba. Però encara puc pendre un exemple més extrem que Catalunya i del qual ningú no parla: Andorra, que és més Catalunya que Catalunya. Andorra és un país independent i membre de l'ONU, i això sense cap bomba ni cap text en català per a ensenyar castellà... Sigui com sigui, el fet és que ho han aconseguit. Els bascos han d'aprendre molt d'Andorra.

—*Què li responen els seus amics bascos, espanyols i francesos quan vostè els hi diu això?*

—“No és gaire masclé!” (he, he).

—*Moltes vegades des de Madrid usen la paraula democràcia com un valor a defensar contra ETA, el nacionalisme basc i, de retruc, el català. Hi ha una sacralització de la democràcia?*

—Sí, però després d'aquest joc de dir-se demòcrata també vindrà la veritat, això ho demostra la història, i la veritat pot ser molt desagradable. Aquesta democràcia és la targeta d'entrada al club de cavallers europeus. Hi ha tres clubs: el de la Unió Europea, el de l'OTAN i per sobre de tot això hi ha un pare, EUA. Estats Units són el pare, la UE el fill i l'OTAN com una mena d'espirit sant que connecta els altres dos.

Espanya ha entès que ser demòcrata és acceptar això sense protestes. Això té un paral·lel en la història: la Inquisició, és a dir, ser més papista que el papa. Ara els espanyols són més EUA i UE que els papes, són creients, i això de creure és important en la cultura profunda.

—*Em parla dels últims quatre anys o dels últims vint?*

—Dels últims vint. Espanya ha pecat dues vegades. El pecat número u va ser deixar entrar els musulmans durant vuit segles, tot i ser catòlics; i per això el 1492 va fer la primera neteja ètnica. I el pecat número dos va ser una combinació de l'última guerra civil i la dictadura. Això va fer un país extraviat. I per entrar de nou, després de la mort del “Tio Paco” [el dictador Franco], cal pagar amb moneda d'obediència. I qui millor ha entès això és el PSOE.

—*Quina és la seva alternativa al conflicte basco-espanyol?*

—Una comissió de persones una mica creatives per a buscar sortides. D'aquest diàleg, si és entre ambdós cantons de la frontera, en pot sorgir quelcom d'interessant. I fer de les quatre províncies franceses i de les tres a Espanya (jo no hi compto Navarra de moment) una entitat amb una certa identitat internacional, amb observadors a l'ONU, amb dret de tenir consolats, observadors a la UE... Però protegint els espanyols de la part espanyola i els francesos de la part francesa. I donar als habitants d'aquesta regió dos passaports, un de francès o un d'espanyol i un passaport d'aquesta entitat. Jo no crec que el món desaparegui per això. Les tres províncies d'Espanya continuen essent part d'Espanya, continuen com a País Basc, com ara, però alhora tenen una relació, una mica com Andorra abans, amb les quatre de França. I els qui diuen que per a ells la identitat basca és més important, són els qui es dedicaran a la construcció d'aquesta

identitat. Però també hi ha qui diu que també és espanyol o francès, doncs molt bé, si ells viuen aquesta ambigüitat, per què no tenir una expressió política d'aquesta ambigüitat?

—*El conflicte basc demostra, entre més coses, la pèrdua de la sobirania dels estats...*

—La cosa és molt més complexa. Tenim dues mil nacions i dos-cents estats. A Espanya hi ha cinc nacions i totes van a la recerca d'alguna cosa. Madrid, en l'espirit de Felip II, vol dominar, és felipista. De Felip II a Felipe González hi ha quelcom de totalment directe.

—*I amb Felip de Borbó també?*

—També.

—*En tot cas, davant la reducció i complexitat de la sobirania dels estats, a nivell general, vostè diu que*

“Per Madrid és més fàcil la cosa basca que la catalana, perquè correspon més a la seva cultura profunda. Quan Catalunya, per exemple, surt amb un llibre per a ensenyar castellà escrit en català, és un xoc total per a Madrid. És més fort que un cotxe bomba.”

això ens durà a crear una segona cambra a les Nacions Unides, com seria?

—Ara tenim una Cambra d'Estats, i es tractaria de crear una nova Cambra de Vots, en què cada milió d'habitants triés un representant.

—I qui decidiria les circumscripcions electorals?

—Ja són fetes: els països membres de l'ONU. Amb la condició que les eleccions fossin lliures i secretes.

—I aquesta cambra tindria el mateix poder que l'altra?

—En una democràcia, naturalment, té molt més poder que l'executiu. I això ho hem vist a la UE. La Comissió n'és el poder executiu, però hem vist com el Parlament Europeu va fer caure la Comissió anterior. Es pot imaginar una cosa així d'àmbit mundial.

—I qui tindria el poder coercitiu en aquesta organització mundial, una policia mundial?

—Sí, per exemple. A mi, m'agradaria de veure tropes de l'ONU estacionades a cada país per comprovar que els drets humans són respectats. Que hi hagués un tipus d'inspecció, amb dret de detenir individus. I per això tenim un Tribunal Internacional que hauria de ser ratificat per tots els estats. Ara, aquesta policia de les Nacions Unides caldria que arribés al lloc abans dels fets, no després, quan ja és una mica tard.

—I una vegada hi ha els fets, com hi reaccionem?

—Exactament igual com l'FBI als EUA. L'FBI hi és en representació de les lleis federals, i la policia de cada estat, de les lleis de l'estat. Els EUA són un bon model per a això. Naturalment, l'FBI també té aspectes negres, com tota cosa humana.

—I hi hauria un secretari general en aquesta assemblea?

—Aquest és el mateix problema que tenim en un estat-nació. Hi ha el president de l'assemblea i el president del govern. I quan no funciona l'executiu entren en joc els altres poders. Es pot fer igual que als EUA. En tenim experiència, i no té per què ser dolenta.

—Vostè diu que la globalització és una mcdonalització. Sortir-ne és difícil?

—Sí, però per a molts, i jo hi estic d'acord, un camí, a vegades un camí pervertit, és el nacionalisme, és buscar el propi idioma. I això és el que fan vostès a Catalunya parlant català. Per mi l'alternativa cultural

és la multiculturalitat. I d'aquesta multiculturalitat, l'anglès amb accent americà n'és només una part.

—Multiculturalitat vol dir multiestatalitat?

—No. Jo em sento ciutadà mundial. Tinc passaport noruec, però només és un document que cal tenir. Al País Basc molta gent és trilingüe: francès, espanyol i basc. I si aquest és el fet en la base cultural, per què no construir una política que correspongui a això, on tothom pugui sentir-se a casa? El problema a Espanya és que es pensen que això és remunerar els terroristes, però no ho és. Si deixem els terroristes al marge, continuarem tenint el problema. I no és un problema de bombes, sinó un problema de persones que tenen dret d'estar a casa seva. I naturalment quan gent d'EH diuen que, la culpa de l'actual situació, la té la casta política, jo hi estic d'acord, té part o gran part de la culpa, perquè han usat la treva molt malament. S'han obsedit amb les armes, quan el que cal fer és deixar-les una mica al marge. Hi ha preus a pagar. I prosseguir endavant perquè arribi alguna cosa que pugui presentar-se com una solució.

Johan Galtung és especialista en mediació i relacions internacionals. Una de les seves innovadores proposades és la creació d'una segona cambra de les Nacions Unides, amb sis mil representants, un per cada milió d'habitants de la terra.

Oriol Cortacans

Les veus de la vall

Rafael Escobar

Novel·la històrica, on acció i personatges se situen en els anys següents a l'expulsió dels moriscos. El marc geogràfic és la vall de Seta, entre les serres del Comtat, on els pobles de la vall, tant com les persones, són protagonistes de l'argument.

Editorial 3i4
"Narratives 3i4", 65

L'enigma de Sir Robert McLean

Miquel Martínez

Aquesta és la segona novel·la de l'escriptor Miquel Martínez. El llibre va ser escrit després d'un viatge a Anglaterra, una història que acabà albergant cavallers, alquimistes i un fantasma. Un gòtic incruent com a escenari per a capbussar-se en la complexitat humana i la recerca de la identitat.

Editorial 3i4
"El Grill", 56

Èpica per a infants

Antoni Gómez

Un ambiciós intent de l'escriptor i periodista Antoni Gómez de recuperar la memòria històrica a través d'una èpica amb herois anònims procedents de la biografia personal de l'autor, i de la memòria col·lectiva dels valencians, i tot això des del to elegiac i definitiu que sempre atorga la lírica.

Editorial 3i4
"Poesia 3i4", 102